ԱՐՄԷՆԻԱ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

…էն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքն արգիլուած չէ, ամբողջ …րջանի (905 նոյեմ.—906 օգոստ.) բաժնորդագինն է 20 Ֆր. կան-… կարելի է նաև բաժնորդագրուիլ քանի ամսի համար որ ուզուի, …էն մէկ ամսականը 2 Ֆր. հաշուելով 1906 օգոստոս ամսէն անդին …ցնելու պայմանով․

…նամակ և ծրարպէտք է ղրկել հետևեալ հասցէով. M. PORTOUKA-…IAN. Rédacteur du journal *Arménia*. MARSEILLE (France).

ԻԱ ՏԱՐԻ

ԹԻՒ 10

1906 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 3 Դշ.

(Հ. Տ. 1905 Դեկտեմբեր 21)

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ ամբողջ միայն կը հրատարակէ իրեն ղրկուած գրութիւնները: Չտպուած չեն վերադարձուիր. չհրատարակուած ձեռագիրները.

Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և Ֆրանսերէն լեզուով.

Ծանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիմ կարժէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիմ.

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction: Rue Beaumont, 9.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ո՞ր տեսակ զէնք ունենանք. ի՞նչ տեսակ յեղափոխական լինինք. — Նամակ …րքիաէն (Կ. Պոլիս). — Հայեր յԵգիպ…ոս. — Հայեր ի Թիւրքիա. — Տեղական. — …եղծքացի ժողխսի դատապարտութեան …թով. — …իւրքիաէն լուրեր. — Թիւրքիա … Պարսկաստան. — Ռուսիա. — Նուիրա…տուութիւններ Արմէնիաին. — Նոր հրա…տարակութիւններ. — Ծանուցումներ.

ԲԱՑՈՒԱԾ Է
ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
"ԱՐՄԷՆԻԱ„Ի
ԻԱ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ

(1905 ՆՈՅԵՄԲԵՐ — 1906 ՕԳՈՍՏՈՍ)

21րդ շրջանի բաժնորդագրութիւնը …սկսի 1905 Նոյեմբերէն և կը տևէ …նչև 1906 օգոստոսի վերջը: Ամբողջ …րդ շրջանի բաժնորդագինն է 20 …րանգ ԿԱՆԽԻԿ վճարելի: կարելի … նաև բաժնորդագրուիլ քանի՛ ամսի …ամար որ ուզուի, ամսական 2 ֆրանգ …աշուելով:

Անոնք որ Արմէնիաի Օժանդակ կը …լլուին մեր հրատարակած Օժանդա…կութեան կանոնագրին համեմատ …տարելով իրենց պարտականութիւն …րաւունք կունենան, իրենց ստացած … օրինակ Արմէնիաէն զատ—որոնց …մար ամբողջ բաժնորդագին 20 ֆր. …ետք է վճարեն—, քանի՛ անձի հա…մար որ ուզեն, Արմէնիա բերել տալու …րենց ստացած լրագրի ծրարին մէջ …դրուելով և կէս բաժնորդագնով, այ…ինքն՝ ամբողջ շրջանին համար 10 ֆր.ով և կամ ամսական 1 ֆր.ով: Ցանկացողին կը ղրկենք «Արմէնիաի Օժանդակութեան» համար մեր հրատարակած կանոնագիրը:

Բաժնորդագիններու կանխիկ վճա…ումը մեծ դիւրութիւններ կընծայէ …երթի կանոնաւոր ընթացքին և …այտնի է որ Եւրոպաի և Ամերիկաի …էջ ամէն ազգեր սովորութիւն ունին …րենց ստացած լրագրի բաժնորդա…ինը կանխիկ ղրկելու. անոր համար …րենց լրագիրներ ալ կրնան կանոնա…որ ընթացք մ'ունենալ:

Ո՞Ր ՏԵՍԱԿ ԶԷՆՔ ՈՒՆԵՆԱՆՔ, Ի՞ՆՉ ՏԵՍԱԿ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԼԻՆԻՆՔ

Անցեալ ամսոյ մէջ նշանաւոր մէկն Ամերիկայէն մեկնեցաւ դէպի Իռլանտա: Ցեղական թերթերը գրեցին անոր վրայօք, մամլոյ ներկայացուցիչները շոգենաւը գնացին իւր վերջին կարծիքն առնելով Ամերիկայի հասարակութեան ներկայացունելու համար: Նոյն ըրին երբոր ոտքը դրաւ իռլանտական հողին վրայ: Այդ երկու տեսակցութեան արդիւնքը կարժէ մեբայնոց ուշադրութեան ու խորհրդածութեանը ներկայացունել:

Նախ թէ ո՞վ է այդ անձը…: Պ. Օ'Տօնահու Ռօզա, որ Լիվրբուլի և Մանչեսթըրի բանտերուն մէջ երկարատև հիւրընկալութիւն գտած է Անգլիոյ կառավարութեան կողմանէ. Իռլանտացի ուժանակ գործածողներու գլխաւորներէ մին, թունդ յեղափոխական մ'էր ժամանակին. բարլամէնդին մի մասը օգը հանելն իռլանտական խնդիրը լուծելու համար անբաւական գտնելով, մի յատակագիծ շինած էր որով ամբողջ Լօնտօնը աւերակաց կոյտ մը պիտի դարձնէր:

Երբ Ովկիանոսի այդին իւր համախոհներու հետ մէկտեղ այդպիսի ծայրայեղ ծրագիր մը գործադրելու խորհուրդ կըլլար, անդին մեծ ծերունին Պ. Կլատսթօն իռլանտացւոց համար սահմանադրութիւն մը կը ներկայացունէր բարլամէնդին մէջ. դորա հակառակողներուն միակ զէնքը եղաւ Պ. Կլատսթօնի դէմ գործածելու համար՝ իռլանտացի յեղափոխականներու ծայրայեղ միջոցները, թէ «անիշխանական են անոնք, անգութ են, ոճրագործներ են, մարդկութեան զգացում չունին, իրենք զիրենք կառավարելու անկարող են:»

Բայց երբ աշխարհահռչակ Հէնրի Վօրտ Պիչըր իւր ձայնը բարձրացուց սեւամորթներու ազատութեան համար՝ ասոնք իրենց ազատութիւնը գտան. սակայն իռլանտացւոց բան մը չկրցաւ ընել: Կը յիշեմ իւր մի քարոզը Նիւ Եորքհէրալտին մէջ ուր կը սէր. «Ի սրտէ համակիր եմ իռլանտացւոց դատին. կը ցաւիմ որ չէ կարելի շահիլ ծայրայեղ միջոցներով. իւր ընկերը չսիրող մէկը իրաւունք չունի ուրիշէն սէր ու համակրութիւն ակընկալելու. Իռլանտացիք ինչպէս որ Նիւ Եորքը կը կառավարեն, այնպէս ալ պիտի կրնան Իռլանտան կառավարել. եթէ օրինաւոր շրջանի մէջ ընեն իրենց պահանջումներ, պիտի շահին իրենց դատը, քանի որ Կլատսթօնի պէս մարդիկ պաշտպան ունին. բայց դժուարին է այժմ. քանի որ անհատական ոճիրները յանուն ընդհանուրի փրկութեան կընեն, ընդհանրութիւնը պիտի քաւէ անհատներու յանցանաց պատիժը»…:

Հէնրի Վօրտ Պիչըր ջերմ համակրողներէն մին էր իռլանտացւոց դատին և իրեն նման շատ մը ազդեցիկ մարդիկ ալ իրենց համակրութիւն դադրեցուցին անոնց ծայրայեղութիւններուն պատճառաւ:

Այդ ծայրայեղութեան արդիւնքն ի՞նչ եղաւ. ոչինչ…: Պ. Կլատսթօնի ջանքերն ու համակրանքը ունայնութեան վատնուեցան: Պ. Բառնէլ և ուրիշ իռլանտացի երեսփոխաններ ալ բանտը նետուեցան իբր անիշխանականներու մեղսակից:

Երբ խնդիրն այդպիսի յուզման մէջ էր, հազարաւորներ վտարութեամբ բախտ կորոնէին իրենց փորը կշտացունելու և քսակնին պարարտեցնելու համար. միայն Լօրտ Սալզպըրին իւր անձնական քսակէն 400 լրտես կը պահէր Ամերիկայի մէջ. ո՛ր ստրկանի գաղտնի միջոցներով ալ իռլանտացի գործիչ մը ճարը գտնէր ոտքը դնելու անգլիական հողին վրայ, ուղղակի բանտը կառաջնորդուէր շոգենաւէն: Նոյնը պատահած էր և Պ. Ռօզային. բայց այսօր Էտուարտ Թագաւորի ներողամտութեանը արժանանալով՝ իւր տիկնոջ և կրտսեր դստեր հետ միասին կերթայ իր վերջին օրերը անցունել իւր սիրելի հայրենիքին մէջ: Այժմ 73 տարեկան է: իւր հայրենակիցներ տուն մը գնած են իրեն համար և լաւ ճաշակով ալ կահաւորած. Քորքգաւառին մէջ քաղաքական խորհրդականի պաշտօնը յատկացուցեր են իրեն տարեկան (1500) հազար հինգհարիւր ոսկի թոշակաւ, իր ազգի համար աշխատող անխոնջ մշակին իբրև գնահատութիւն մը ի կենդանութեան:

Ահա Պր. Տ'Օօնահու Ռօզայի վերջին խօսքերը Նիւ Եօրքի նաւահանգիստէն մեկնող շոգենաւին մէջ, մամուլի թղթակիցներուն հարցմանց պատասխանելով. «Շատ կը սիրեմ Ամերիկան. ունիմ հոս շատ բարեկամներ. քանի որ իմ հայրենակիցներս զիս կը հրաւիրեն, կուզեմ երթալ վերջին օրերս իրենց հետ անցունել. քանի որ ողջ եմ, պիտի աշխատիմ Իռլանտաի դատին համար. Ներկայ ժամանակին մէջ ո՛չ Անգլիան պատրաստուած է տալու և ո՛չ ալ Իռլանտան պատրաստ է առնելու»…: Ի՛նչ կարելի է հասկնալ դատի մասին յայտնած կարծիքէն երբ բացորոշ կերպով կըսէ. «Դեռ մտքերը անպատրաստ են երկուստեք»: Լաւ հասկնալու ենք որ մտքերը կրնան պատրաստուիլ ԳԱՂԱՓԱՐ ՏԱՐԱԾԵԼՈՎ, ոչ թէ ըսպաննելով, քանդելով, աւերելով:

Պր. Ռօզան երբ ոտքը դրաւ իռլանտայի հողին վրայ, իրեն մեծ ընդունելութիւն ըրին իւր հայրենակիցները. առաջին խօսքն որ անհամբեր կըսպասէին լսելու անոր կենդանի բերնէն, եղած է այս. «Մենք պէտք է որ Անգլիացւոց գործածած զէնքը գործածենք մեր դատը շահելու համար»: Դա մի մեծ խորհրդաւոր գաղափար է, որ երկար տարիներու քրտնաջան աշխատութեամբ սորված է. գործնական փորձառութեան անմոռանալի օգտաւէտ դաս մ'է, զոր իռլանտացի հայրենասէրն իւր անկեղծ սրտովը իւր սիրելի հայրենակիցներուն կաւանդէ:

Արդեօ՞ք մեր ազգային արդար դատը շահելու համար աւելի լաւ ու օգտակար չպիտի ըլլայ որ մենք ալ Անգլիացւոց զէնքը գործածենք, փոխանակ անիշխանականներու զէնքին, որ մեր ջանքերը ապարդիւն կընէ, օտարներու համակրութիւնը կոչնչացունէ, ընդհանուր ազգի գոյութեանը կըսպառնայ. մի քանի տաք գլուխ անհատներուն մէկ օրուան ու մէկ ժամուան մէջ գործած յանցանքին համար, ամբողջ ազգը տարիներով կը պարտաւորի տուժել. Ինչո՞ւ օրինակ չառնենք իռլանտացիները. ի՞նչ կը կարծէք, մի՞թէ իրենց հայրենասէրները վերջացան. մի՞թէ ուժանակի արտադրութիւնը աշխարհի երեսէն անհետացաւ, մի՞թէ իռլանտացի հայրենասէրներու դրամ կը պակսի. ո՛չ երբէք. իրենց հայրենասէրներու թիւը աւելի աճած է, ուժանակի արտադրութիւնը աւելի շատ է հիմա, իռլանտացի հայրենասէրները դրամ

ալ ունին, և դրամը ունենալու համար եղբայրասպանութեան ոճիրը գործելու հարկ չեն ունեցած մեզի պէս...։ Յեղափոխութեան սուրբ սկզբունք մը լինելը կը քարոզենք, բայց անխորհուրդ գործերով զայն կը սրբապղծենք. ա՛լ հերիք է. լա՛ւ է որ զգաստանանք, օր առաջ Անգլիացւոց ազգին յատուկ եղող զէնքն ունենանք որ է մտաց կարողութիւն, ԽԵԼՔ։ Խելքով տարուած յաղթութիւնը բանակն ու նաւատորմիղը չեն կրնար ընել... սրտի եռանդն ու տենչը լաւ բան է, բայց առանց գիտակցութեան ու խելքի՝ կրնայ վնասակար դառնալ։ Ընդհանրապէս անփորձ երիտասարդները սրտի եռանդէն կառաջնորդուին. շատ կը խօսին, շատ կը գործեն, քիչ կը խորհին ու կը վնասեն. բայց փորձառու՝ տարիքը առած մարդը միտքէն կառաջնորդուի, շատ կը խորհի, քիչ կը խօսի, ծանր կը գործէ առանց վնասի։ Եթէ կուզենք մեր արդար դատը առանց շատ վնասելու շահիլ, պէտք է որ ըլլանք մտացի յեղափոխականներ .... աչալրջութեամբ գործենք, հեռատեսութեամբ քննենք, լռելեայն պատրաստուինք, համբերութեամբ յարատեւենք, քի՛չ խօսինք, շա՛տ խորհինք։

5 դեկտ. 1905 ՅԻՍԷ

Նիւ Եորք

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱԷՆ

Կ. Պոլիս, 15 դեկտ. 1905

(Շար. 9րդ թուէն եւ վերջ)

1896ին, օգոստոս ամսի հայկական կոտորածներէն յետոյ, օսմանեան կառավարութիւնը Թոփհանէի մէջ ռումբերու ցուցահանդէս մը կազմակերպած էր որոնք ոստիկանութիւնը գտած էր Հայերու տուներուն մէջ և մայրաքաղաքի ամբողջ ժողովուրդը հրաւիրուած էր երթալ աչքէ անցունել հայկական յեղափոխական քոմիտէներու այդ պայթուցիկ գործիքներ, որոնց վրայ բացատրութիւններ կուտային այցելուներուն ուղեցոյցի պաշտօն կատարող Թնդանօթածիգ սպաներ, ըսելով թէ ատոնք տակաւին լցուած են տինամիդով, բանքլաստիդով, էքրազիդով և այլ այսպիսի սաստիկ պայթուցիկ նիւթերով. Յետոյ այդ ռումբեր վերցունելով տարին դրին Թնդանօթարանի վերատեսչութեան յատկացած տեղեր և ա՛լ ոչ ոք չէր մտածեր ատոնց վրայ։ Այժմ կը տեսնուի որ այդ ռումբերէն 30հատը անյայտացած են իրենց պահեստի դրուած տեղերէն և Ֆէհիմ փաշաի բարեկամները չեն քաշուիր ըսելէ թէ այդ անհետացած ռումբերն են որ երեւան եկան Ժօրիսի տան հորին մէջէն, մեծ կլուբի ջրհորէն, Քրէօքէրի օթեւանէն, աւստրիական հիւանդանոցէն։

Մենք ո՛չ Ֆէհիմ փաշաի և ո՛չ ալ Նէճիպ Մէլհամէ փաշաի կողմը բռնել կուզենք. բայց արդարեւ հետաքրքրաշարժ բան մ'է որ տարօրինակ եղելութիւններ պատահեցան Բէրաի Մեծ փողոցի այդ ենթադրեալ ռումբի պայթումին առթիւ։ Հազիւ թէ պայթումն եղած էր և ահա, չգիտցուիր ի՛նչ կախարդական զօրութեամբ մը, յանկարծ մասնաւոր յանձնաժողովի մը մարդեր երեւան եկան. պայթումի տեղը չորս կողմէն փակեցին անցորդներուն առջեւ, մայթին (trottoir) վրայ տախտակներ դրին բացուած ծակ մը փակելու համար (որ փակագծի մէջ ըսենք թէ երբէք գոյութիւն ունեցած չէր) և ոչ ոքին թոյլ չէին տար մօտենալու, մինչեւ անգամ մրցակից ոստիկաններուն, որոնք կուզէին քննութիւններ ընել։ Այսու ամենայնիւ իրենք ալ բան մը չէին ըներ: Միայն իրիկուան դէմ, ժամը 9ի ատեններն էր որ Նէճիպ փաշան և յանձնաժողովի բոլոր անդամները ծանրախոհ դէմքով եկան, հետերնին լապտերակիրներ առած, որ քննեն պայթումին պատահած տեղը և քանդող գործիքին կտորները փնտռեն: Բայց յանկարծ շատ սաստիկ փոթորիկ մը ելաւ որով բոլոր լուսղարկողները ստիպուեցան փախչիլ անձրեւին ու քամիին առջեւէն և սարսափելի մրրկին դադրելէն յետոյ, ա՛լ ոչ մի հետք չէր մնացած ենթադրական ռումբէն: Հազիւ թէ հինգ վեց հատ բեւեռներ կրցան գտնել: Ինչ որ աւելի զարմանալին է, այդ դէպքի վրայ ոեւէ հարցաքննութիւն չկատարուեցաւ ա՛լ և նոյն իսկ մասնաւոր յանձնաժողովը, որ անշուշտ պարտաւոր էր իր քննութիւններ խորունկ հերպով յառաջ տանել, իմանալու համար թէ ո՞ւրկէ կուգար այդ ենթադրուած ռումբ և ո՞վ նետած էր այն, անմիջապէս փակեց այդ գործ, վերջացած համարելով։

ՀԱՅԵՐ ԵԳԻՊՏՈՍ

Լուսաբերի մէջ կը կարդանք հետեւեալները.

Անցած երեքշաբթի (դեկտ. 12) Երեսփոխանական Ընդհ. Ժողովոյ նստին մէջ, Ատենապետ Վսեմ. Պօղոս փաշային մեկնելէն յետոյ կատարուած խորհրդակցութիւններու վրայ՝ նկատողութեան առնելով որ վարժարանին շինութեան համար պէտք եղած 12000 ոսկին հանգանակութեամբ գոյացնելը անհնար է և փոխառութեամբ ճարելը օրինական դժուարութիւններ ունի՝ որոշուած էր որ յանուն ազգին դիմում ըլլայ Ատենապետ փաշային և Նորին Վսեմութենէն խնդրուի պէտք եղած դրամական օգնութիւնը:

Ասոր համեմատ չարաթ իրիկուն, Գեր. Առաջնորդ Հայրը, և Երեսփ. և Քաղ. Ժողովներու անդամները խմբովին Նուպարեան ապարանքը երթալով ներկայացան Վսեմ. Պօղոս փաշային և յայտնեցին իրենց փափաքը, և միեւնոյն ատեն, Վըսեմ. Նուիրատուին ազնիւ տրամադրութեանց վրայ չափազանց ծանրացած չըլլալու համար առաջարկեցին որ Առեւտըրական վարժարանին համար յատկացուած գումարին մէկ մասը Նուիրուի ազգային վարժարանին շինութեան, որ ոչ նուազ ստիպողական և օգտակար պէտք մըն է ազգին համար։

Նորին Վսեմութիւնը բաւական խորհրդածութենէ ետքը համակերպեցաւ ազգին ներկայացուցիչներուն բաղձանքին, և խոստացաւ իր վրայ առնել նոր վարժարանին շինութեան ծախքը։ Հաշիւ եղաւ որ ասկէ առաջ հանգանակութեամբ գոյացած 4000 ոսկիի մօտ գումարը բաւական պիտի ըլլայ Մանկապարտէզի բաժինին շինութեան և կահաւորման. իսկ մանչերու և աղջիկներու վարժարաններուն շինութեան պէտքերը ամբողջովին պիտի հոգացուին Ն. Վսեմութեան կողմէ։

Գահիրէի Երեսփ. Ընդհանուր Ժողովը անցեալ երեքշաբթի (դեկտ. 19) ժամը 4ին ի նիստ գումարուեցաւ Գեր. Առաջնորդ Հօր նախագահութեամբ և Վ. Պօղոս փաշաի ատենապետութեամբ: Անդամոց մի քանին բացակայ էին:

Ժողովին զբաղման գլխաւոր առարկան էր նոր վարժարանի շինութեան խնդիրը։

Նախ կարդացուեցաւ Վսեմ. Պօղոս փաշայի կողմէ Ընդհ. Ժողովին ուղղուած գրութիւն մը, որուն մէջ Նորին Վսեմութիւնը գրաւորապէս կը հաստատէր իր խոստումը, ազգին բաղձանաց համեմատ՝ իր ծախքով շինելու նոր վարժարանը, որ պիտի պարունակէ նաեւ Առաջնորդարանի մաս մը: Ն. Վսեմութիւնը ազգային վարժարանը շինել տալէ յետոյ, Առեւտրական վարժարանի մը համար նախապէս որոշած 40,000 ոսկիէն մնացած գումարով յանուն ազգին պիտի գնէ վազֆ կալուածներ, որոնց հասոյթը՝ Նուպարեան գերդաստանի ներկայացուցիչներուն հըսկողութեան ներքեւ պիտի գործածուի՝ հայ ուսանողներու բարձրագոյն ուսմանց և մասնագիտութեանց հետեւելու ծախքին։

Այս գրութեան ընթերցումէն վերջը՝ ժողովը յոտնկայս շնորհակալութեան քըւէ տուաւ Վսեմ. Նուիրատուին, և ժողովին Ատենադպիր Տիար Նշան Մալումեան ուղերձ մը կարդաց իր ժողովական պաշտօնակիցներուն կողմէ: Յետոյ՝ Արժ. Տ. Աւետիս քահանայ Շաղոյեան առաջարկեց որ ինչպէս որ կը լինի բարեյիշատակ Կարապետ Գալուստի յիշատակին՝ այնպէս ալ Նուպարեան գերդաստանի ննջեցեալներու յիշատակին օր մը յատկացուելով ամեն տարի հոգեւոր պաշտօն կատարուի, և իր կողմէ թելադրեց որ Գալուստեան վարժարանի նոր շէնքին հիմնարկէքի օրը յատկացուի այդ նպատակին համար: Ժողովը միաձայնութեամբ ընդունեց Տէր Հօր առաջարկները։

ՀԱՅԵՐ Ի ԹԻՒՐՔԻԱ

Կ. Պոլսի Պատրիարքարանի Նպաստից յանձնաժողովը 25 օսմ. ոսկի նպաստ ղրկեց Վան, Երամեան վարժարանին համար։

— Հայ հռովմէական ժողովրդին Կ. Պոլսի պատրիարք Ամեն. Սապպաղեան Սրբազան Հռովմ երթալու և Ս. Պապին ներկայանալու համար արտօնութիւն ըստացեր է սուլդանէն:

— Մալաթիաի երկրաշարժէն վնասուած չքաւոր Հայերին օգնելու համար, տեղացի փոքրիշատէ կարող Հայեր հանգանակութեան ձեռնարկեր են իրենց մէջ:

— Սկիւտարի ամերիկեան Հօմ Սքուլի վարժարանը, որի մէկ մասն այրուեցաւ վերջերս և որի աշակերտուհիները Հայեր են, պիտի վերաբացուի Յնր. 9ին (Ն. Տ.)։

ՏԵՂԱԿԱՆ

Նոր տարիի առաջին օրը Հայ մը թաղելու դժբաղդութիւնն ունեցաւ տեղիս հայ գաղութը, որ արդէն այնչափ սակաւաթիւ է որ մահ, ծնունդ և ամուսնութիւն հազուադէպ են իրեն մէջ։

Հանգուցեալը, Տիար Յակոբ Գարաթէքեան, բնիկ Սեբաստացի, իր պատանեկութեան ժամանակ Ամասեան Յակոբ էֆէնտիի միջոցով և ուրիշ պատանիներու հետ մէկտեղ Ֆրանսա բերուած և հողագործութեան գործնական վարժարան մը դրուած էր. բայց ի վերջոյ չէր ուզած հողագործութեամբ զբաղիլ և Մարսէյլ գալով կաշիի գործարան մը մտած էր ուր կաշեգործութիւնը սորվելէ յետոյ ելաւ Սեբաստիա գնաց, կաշիի գործարան մը հաստատել հոն. բայց դրամագլխի տէր ընկեր մը գտնել չըյաջողելով վերադարձաւ Մարսէյլ, ուր յետոյ, Ամերիկա գնացող հայ ճանբորդներուն առաջնորդութիւն ընելու գործակալութիւն մը սկսաւ։ Ասկէ 18 տարի առաջ էր այդ և ինք եղաւ այստեղ այդ գործի հիմ դնող առաջին Հայը. մինչեւ այդ ատեն Յոյներն էին հայ ճանբորդներուն ուղեցոյց առաջնորդները կամ ինչպէս կըկոչուին, սըմ-
սարները։ Աւելորդ է ըսել որ գա
թական Հայերը նախընտրեցին Գա
րաթէքեանի և յետոյ իրեն հետ մ
ացողներու առաջնորդութեան դիմ
քան թէ օտարազգիներու, որոնցմէ
գանգատէին յաճախ։ Թէեւ հայ
ղեցոյցներու մասին ալ գրէթէ յաճ
գանգատներ լսուած են առանձին կ
հրապարակով, բայց ո՛չ մէկ գաղթ
կան Հայու ա՛լ բնաւ օտարազգին
չդիմելով Հայերին դիմելը՝ ապաց
մ'է թէ հայ ուղեցոյցներն աւելի
տակար եղած են իրենց քան թէ
տարազգիները։ Գարաթէքեան
անսակ բնաւորութիւն ունէր որ
նեցողէն աւելի կառնէր երբեմն և
նեցողին ալ կուտար երբեմն, կեր
թէ այդ հաշուով շատ բան չէր մն
իրեն։ Կըսուի թէ մեռած ատեն դր
չէ թողուցած, այլ պարտքեր. որո
դէմ մեծագումար առնելիքներ ալ
նի եղեր Ամերիկա գաղթած Հայեր
վրայ։

Բագրատունիի և Գարաթէքեա
նի մեռնելովը՝ տեղիս սմսարակ
հոմբաւաւոր ընկերութենէն կը մն
այժմ միայն Տիար Ղազար Սրապե
և Տիար Վրթանէս Ղազարեան
վերջերս միացած է այդ ընկերու
թեան։

Տիար Գարաթէքեան 48 տարե
կան էր և ամուրի։ Մօրաքոյր մ'ու
նի որ Ամերիկա կը գտնուի այժմ։

Հանգի՛ստ իր ոսկորներուն։

ՊԷԼԺԻԳԱՑԻ ԺՕՐԻՍԻ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Անվերսէն կիմացունեն թէ սուլդան
Համիտի սպանութեան փորձին առ
թով Կ. Պոլսի մէջ մահի դատապարտ
ուած Ժօրիսի մայրը, որ 83 տարեկա
կին մ'է, Պէլժիգի Լէոբոլտ թագաւո
րին սրտաշարժ նամակ մը գրեր է
րով կաղաչէ ազատել իր մէկ հատի
զաւակի կեանքը։ Ժողովրդական մի
դինկներ գումարուեցան խնդրելու
համար պէլժ կառավարութենէն
թիւրք դատարանէ մը Պէլժիգացի
մը մահի դատապարտութիւնը վերա
քննութեան ենթարկելու համար մի
ջամտէ։

— Կ. Պոլսէն գրած են Լոնտոն
«Թայմզ»ին. «Դուռը մերժելով Պէլ
ժիգի դեսպանին պահանջը թէ Ժօրի
պէլժական իշխանութիւններուն յանձ
նուի Բրիւսէլի մէջ դատուելու համա
Պէլժիգի կողմէն 1838ի դաշնագր
տրուած մեկնութեան կը հակառա
և չընդունիր որ Պէլժիգը եւրոպա
միւս տէրութիւններու վայելած իրա
ւունքներէն աւելի և մասնաւոր իրա
ւունքներ ունենայ։

Այսպիսի վիճաբանութիւն մը բաց
ւեցաւ նաեւ Ամերիկայի Միացեալ
Նահանգներու և Բ. Դրան միջեւ, Արի
էֆէնտին սպանող Հայերին առթիւ
որոց ամերիկեան երկրացի եղած լի
նելուն համար՝ ամերիկեան կառա
վարութիւնը կը մերժէր թիւրք դա
տարաններուն զանոնք դատելու իրա
ւունք ունենալը։ Բայց պարագայները
ճիշդ միեւնոյնը չեն որովհետեւ Ժօրիս
բնիկ Պէլժիգացի մ'է մինչդեռ վար-

ցանեան և Ալֆարեան Թիւրքիա ծնած լինելով, իրենց Թիւրքիա վերադառնալովը Բ. Դուռն անոնց ամերիկեան երկրացիութեան իրաւունքը կորսուած կը նկատէր։ Այս պատճառով Միացեալ-Նահանգներին հետ ծագած վէճը դեռ չէ կարգադրուած, թէեւ վաղուց ի վեր կորուսած է իր սաստկացած վիճակը։

Կը կարծուի որ Ժօրիսի գործն երկարատեւ բանակցութիւններու տեղի կուտայ և, երկու պարագային մէջ ալ յիշեալ դաշնագիրներու վերաքննութիւն մը կը կատարուի որով այս տեսակ գործերու մէջ Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգներու և Պելժիքի վայելած բացառիկ իրաւունքներն, եթէ կան, կը ճշդուին։

Թիւրքական բարձր շրջանակներու մէջ կը խօսուի թէ Ժօրիս անմիջապէս պիտի կախուի երբ դատավճիռը հաստատուի վճռաբեկ ատեանէն։ Այդ բան դիւանագիտական յարաբերութիւններու խզում կը նշանակէ։ Հաւանական չէ որ Թիւրք կառավարութիւնն այդպիսի բան մ'ընէ։»

ԹԻՒՐՔԻԱԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կ. Պոլսի ամերիկեան դեսպան Տ. Լիշման դեկտ. 2/15ին Կ. Պոլսէն մեկնելով Բարիզ եկած է, Ծնունդի տօնն այստեղ իր ընտանիքի մօտ անցունելու համար։ Իր բացակայութեան միջոցին դեսպանատան գործերը կը վարէ Ա. քարտուղարը։

— Կ. Պոլսէն դեկտ. 27ին կը հեռագրեն թէ պետական արհեստական վարժարանի աշակերտները վարժարանի տեսչին դէմ ոտքի ելած և ծանր անկարգութիւններ ծագած են։ Բազմաթիւ վիրաւորեալներ կան։

—Նորվէկիայի Նորահաստատ Թագաւորութիւնն իր շահեր Թիւրքիայի մէջ պաշտպանելու և զինք ներկայացնելու պաշտօնը յանձներ է Սվէդիային։

— Սալոնիկէն կը հեռագրեն յնր. 1ին. «Ոստիկանութիւնը Սէրէսի մօտ Ցէմիր Հիսար քաղաքի պուլկարական թաղին մէջ պայթուցիկ ռումբերու գործարան մը գտաւ երէկ. 350 ռումբեր շինուած պատրաստուած էին և 1200 հատ ալ շինուելու վրայ էին. Նոյնպէս գտան նիդրօկլիսէրինի շիշեր, դժոխային մեքենայ մը, ելեքտրական թելեր, մեծ քանակութեամբ փամփուշտ և Մանլիխէրի հրացաններ։ Պուլկարական թաղը զօրքերով լցուած է։ Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ եղան։»

ԹԻՒՐՔԻԱ ԵՒ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Թիւրքեւպարսկական վէճը դեռ կը շարունակուի որովհետեւ սուլթանը կը մերժէ թիւրքական զօրքերը յետ կանչել պարսկական այն հողերէ ուր արշաւած են, մինչեւ որ այդ վէճի առարկայ եղող տեղերին համար երկու կողմի պահանջները քննելու պաշտօնով երկու կողմէն ընտրուած պատուիրակներն իրենց վճիռ տան։

ՌՈՒՍԻԱ

Մոսկուայի նահանգապետարանին մէջ դեկտ. 23ին ռումբերի պայթում մը տեղի ունենալով, մաս մը տեղ քանդուեր և շատ մը մարդեր սպաննուեր են։ Նահանգապետն այդ միջոցին այնտեղ չէր. Քրէմլին գնացած էր։ Շերտափակներու (barricade) շուրջը կռիւներ տեղի ունեցան։ Գործաւորները Վէրօքէր փողոցին մէջ երեք չորք զօրաւոր ամրոցներ հաստատած էին որոնք երկաթէ շերտափակներով պատած էին։ Զօրքերը դեկտ. 23ին յարձակումով առին այդ ամրոցներ։ Եղած կորուստները յայտնի չեն դեռ։ Հեծելազօրքերն ու հետեւակազօրքերը յարձակեցան գործաւորներին վրայ ու ցրուեցին զանոնք։ Գործաւորները երկաթէ թելերով շրջապատած էին Յաղթութեան հին հրապարակը և փողոցներն ալ խանութներու փեղկերն իրար վրայ դնելով փակած էին զօրքերին առջեւ։

— Դեկտ. 25ին Լոնտոնի «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ին տրուած հեռագրի մը նայելով, այդ առաւօտ Մոսկուայի զոհերի թիւն էր 5,000 սպաննուած և 14,000 վիրաւորուած։ Ուտեստի պակասութենէն կը նեղուին քաղաքին մէջ։

— 300 յեղափոխական զինուորներ երբ դեկտ. 26ի առաւօտեան ժամը 11ի ատեններ շոգեկառքի մասնաւոր գնացքով մը Մոսկուա հասան Բէրօվօէն, որ Մոսկուաէն Խազան տանող երկաթուղիի կայարան մ'է, գործադուլ ըրած 2000 գործաւորներ որոնց մէջ կը գտնուէին մի քանի հարիւր յեղափոխական զինուորներ, ժողվուեցան Խազանի երկաթուղիի կայարանի մեքենայներու պահեստի տեղը, գրաւեցին անոր մօտերը գտնուող ուտելիքի վաճառանոց մը և անկէ սկսան զէնք պարպել կայարանին մօտ տեղաւորուած զօրախմբին վրայ. զօրքերն ալ սկսան թնդանօթ արձակել ապստամբներին վրայ։ Կէսօրէն յետոյ ժամը 1ին հրդեհի բոցերէն քանդուեցաւ ուտեստի վաճառատունը։ Այդ ժամանակ յեղափոխականներն Եարոսլաւի երկաթուղիի գործարաններէն սկսած էին զէնք պարպել Նիքոլա երկաթուղիի կայարանին վրայ որ այրուած վաճառատան մօտն էր. զօրախումբ մը որ կայարանի տանիքին վրայ ելած էր, փոխադարձ հրացանաձգութեամբ պատասխանեց ապստամբներին։ Յեղափոխականներու ձեռքն անցած են Բէրօվօի և Լիուպէրտի կայարաններն ուր յեղափոխական կարմիր դրօշակը կը ծածանի։

—Բետերսպուրկէն դեկտ. 27ին կը հեռագրէ Հավասի գործակալութիւնը. «Այս գիշեր ձերբակալուեցաւ Բետերսպուրկի զօրաբանակի ամբողջ սպայակոյտը, որ 49 հոգիէ կը բաղկանայ, իրենց գլխաւոր Շուլման երկրաչափին հետ մէկտեղ. գրաւեցին յատակագիծներ, վաւերաթուղթեր, դըժոխային մեքենայներ, զէնքեր. ձերբակալութիւնները կատարուեցան ըսպայակոյտին ժողով մ'ըրած միջոցին.»

— Մոսկուաէն դեկտ. 27ին Լոնտոնի «Թայմզ»ին հաղորդուած լուրերին նայելով, Տօնի խազախներու առաջին զօրագունդը, Տվէրի տրակօն զօրքերը և հետեւակազօրքերու գունդ մը ապստամբած լինելով՝ իրենց զօրանոցներու մէջ արգիլուած մնացած են։

Տուպասօֆ ծովակալը դեկտ. 26ին հեռագրած է Բետերսպուրկ թէ 15 հազար հոգի սպաննուած կամ վիրաւորուած են Մոսկուայի մէջ։

—Բետերսպուրկի մէջ գործադուլը շարունակելու համար գործաւորներու երեսփոխանական ժողովի տուած որոշման հակառակ, գործաւորներէն շատը վերսկսած են իրենց աշխատանք, անտարակոյս Ծնունդի տօներին պատճառով գործաւորներու ընտանիքներին սաստիկ ստիպողական պէտք ունենալուն համար։ Այս պատճառով կռիւներ տեղի ունեցած են գործադուլը շարունակել կամ աշխատանքը սկսիլ ուզող բանուորներին միջեւ։

—Մոսկուաէն կը հեռագրեն դեկտ. 27ին. «Քաղաքը կը ներկայացունէ պաշարման վիճակ մը։ Երէկ երեկոյ գիշերապահ զօրքերը խուզարկեցին փողոցէն անցնողները. ո՛վ որ փոքրիկ դիմադրութիւն մ'ընէր, հրացանի կը բռնուէր։ Երեկոյեան ժամը 9էն յետոյ ոչ մի լոյս չէր երեւեր տուներու պատուհաններու ետեւէն։ Թնդանօթներու արձակումը կը շարունակուէր անընդհատ, նոյն իսկ կէս գիշերէն յետոյ։ Խանութներու կողոպուտները կը շարունակուին։ Հագուստի զէնի շատ մը խանութներ կողոպտուեցան։ Այսօր առտուն վերսկսան թնդանօթ արձակել Նիքոլա կայարանի շրջակայները։ Յեղափոխականներու կռուող կազմակերպութիւններն երեք տարբեր գիծերու վրայ կը գործեն։ Մէկ կազմակերպութիւնը որ հրացաններով, րէվոլվէրներով և նիզակներով զինուած 800 հոգիէ կը բաղկանայ, Խազանի երկաթուղիին վրայ կը գործէ, Մոսկուայի և Բէրօվօի կայարաններին միջեւ. կը ջանայ Նիքոլա կայարանը մտնելով տիրել անոր։ Յեղափոխական երկրորդ կազմակերպութիւնը, որ րէվոլվէրներով զինուած է, կը բաղկանայ կիներէ և մարդերէ որոնք հազարի չափ կը հաշուըւին և կը գործեն Յաղթութեան Դուռին կից ծառուղիներու և Սատովայա փողոցի բաժնին մէջ, մինչեւ Սուխարօֆի աշտարակը։ Բոլոր այս մասը շերտափակուած է։ Յեղափոխականները փոքրիկ խումբերով երեւան կելնեն և կը յարձակին զօրքերին վրայ. կիները մանաւանդ շատ քաջ և երբեմն մինչեւ իսկ անգթօրէն կը վարուին։ Յեղափոխականներու երրորդ խումբը ամենէն բազմաթիւն է. Սատովայա փողոցը Պրէստի կայարանի բաժնին մէջ կը գործէ մինչեւ Բրէսնիա։ Ամենէն աւելի շատ այդ կողմը կը պատահին խմբական կռիւները։ Մաս մը յեղափոխականներ ամրափակուած են դպրոցի մը մէջ, որը զօրքեր թնդանօթի բռնելով բաւական ծանր կերպով վնասած են անոր։ Օտիվիչէնի տունը նոյնպէս թնդանօթի բռնուած է։ Սպաննուածներն ու վիրաւորուածները բազմաթիւ են։»

— Ցարը հրամայեր է որ Դումայի (Երեսփոխանական ժողով) ընտրութիւնները փութացունեն։ Ամէն Ռուսիացի ընտրող լինելու իրաւունք չունի, այլ կալուածատէրները և որոշուած զանազան կարգի տուրք վճարողները միայն։

— Բետերսպուրկէն կը հեռագրեն յնր. 1ին. «Արժանահաւատ աղբիւրէ առնուած լուրերու նայելով, Մոսկուայի մէջ յեղափոխականները հասկնալով որ իրենց յաջողութիւն անիրագործելի է, անցած հինգշաբթի օր ուզեցին պայմաններ առաջարկել անձնատուութեան համար։ Ծովակալ Տուպասօֆ մերժեց բանակցութեան մտնել իրենց հետ և հրամայեց որ կռուելով ոչնչացունեն ապստամբները. հետեւանքն այս եղաւ որ շաբաթ օր կռիւը նորէն սկսաւ Բրէսնայա թաղին շուրջ ուր կենդանի մնացողները յամառ դիմադրութիւն մ'ըրին։ Բերդապահ զօրքերը՝ Բետերսպուրկէն եկած զօրագունդերու աջակցութեամբը, մոխիր դարձուցին ամբողջ թաղը և ջախջախեցին յեղափոխականները, որոցմէ 500 հոգի սպաննուեցան ու վիրաւորուեցան։ Մեռածներու ամբողջ թիւը յայտնի չէ և երբեք ալ չպիտի գիտցուի ճշդութեամբ։ Յեղափոխական վերջին խմբի հրամատարութիւնը կ'ընէր 18 տարեկան աղջիկ մը։ Թնդանօթաձգութիւններն ահագին վնասներ պատճառած են քաղաքին։

Կովկաս

Բետերսպուրկի «Նովոյէ Վրէմիա» թերթը կիմացունէ թէ Կովկասի փոխարքայ կոմս Վորոնցով Տաշքով հրաժարական տուած և իր հրաժարական ընդունուած է Ցարէն։

— Բետերսպուրկէն կը հեռագրեն դեկտ. 31ին. «Կովկասի մէջ կացութիւնը շատ տագնապալի է. Հայեր և մահմէտականներ, երկուքն ալ վճռական կերպով մը կռուի կ'պատրաստուին. Կը վախցուի որ զօրքերն անկարող լինին այդ կռիւը արգիլելու։»

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ «ԱՐՄԷՆԻԱ»ԻՆ

Շնորհակալութեամբ կը հրատարակենք Արմէնիային նպաստելու համար մեզ հասած հետեւեալ նուիրատուութիւնները.

Թիւրքիաէն Հայ զինուորական մը 160 ֆր.։ Անգլիաէն Հայ մը 125 ֆր., Մ. քաղաքէն Լռակեաց Հայ մը 105 ֆր., Հայ կաթոլիկ մը 50 ֆր., Էջմիածնասէր մը 30 ֆր.։ Սան-Բաուլօէն Ա. Տէմիրճեան 30 ֆր.։ Մ. Գօրուգեան 4 ֆր. և Յ. Գասպարեան 2 ֆր. 85։ Աղեքսանդրիաէն Հայրենասէր Տիկին մը 20 ֆր.։ Գահիրէէն Մ. Ս. 7 ֆր.։ Տէլրիէն (Ամերիկա) Յ. Զ. 11 ֆր. 50 սանդիմ։ Շիքակօէն Յ. Ռ. 1 ֆր. և 75 սանդիմ։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալները.

ԵՐԿՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱՅ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՆՇԱՆԱՒՈՐ ԳՈՐԾԻՉՆԵՐ ՎԵՆԵՏԿՈՅ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ : Գրեց Հ. Բարսեղ Վ. Սարգիսեան *Մխիթարեան Ուխտէն ։ Վենետիկ—Ս. Ղազար.* 1905 ։ (*Եռահատոր ընդարձակ աշխատասիրութեան մը լոյս տեսած մէկ հատորն է այս որ կը ներկայացնէ Վենետկի Մխիթարեան Միաբանութեան 200 տարուան գրականական գործունէութեան պատմութիւնը, որի մէջ ոչ միայն հայ լեզուի և գրականութեան զանազան երեւոյթներին վրայ բաղդատական և քննադատական տեսութիւններ կան որոնք մեծապէս պիտի շահագրգռեն ի հարկէ հայ գրագէտները, այլ և պատմական տեսակէտով շատ կարեւոր վաւերաթուղթեր և զանազան հրատարակութիւններէ քաղուածներ կը պարունակէ ։ Ամբողջ հայ ազգէն սիրուած և օտարներէն յարգուած Վենետկի Մխիթարեան հաստատութեան գրական գործունէութեան պատմութիւնը, որ սկսած է իր հիմնադիր Սեբաստացի Մխիթար Աբբայի հրատարակութիւններէն և հասած է մինչեւ մեր օրեր, անշուշտ հետաքրքրութիւն պիտի ունենայ կարդալու ամէն Հայ որ փոքր ի շատէ գրական զարգացում ստացած է և կը գնահատէ Վենետկի վանքին հայ ազգին մատուցած գրականական ծառայութիւնները ։*

Այս հատոր կը բաղկանայ քառածալ 400 երեսներէ և սկիզբը դրուած է Մխիթար Աբբայի գունաւոր մէկ պատկերը առանձին թանձրաքարտի մը վրայ ։ Գինն է 7 ֆր. Վենետկի մէջ ։)

* * *

E. Aknouni — LA QUESTION ARMÉNIENNE et le tzarisme. Extrait de l'ouvrage «Les plaies du Caucase». Publié par l'Union des Etudiants Arméniens ce l'Europe. 1905. Genève Prix 0 fr., 40. Pour le recevoir, s'adresser à l'Union des Etudiants Arméniens de l'Europe, rue de l'Ecole de Chimie, 2. Genève (Suisse).

* * *

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԳՆԱԺԱՄՆ ՈՒ ՎԵՐԱԾՆՈՒԹԻՒՆ. Գրեց Մ. Սմբատ Գաբրիէլեան. *Պոսթոն. Ատլանտեան Տպարան.* (1891*էն մինչեւ* 98 *հրատարակուելէ յետոյ դադարած «Հայք»ի խմբագիր Տօքդ. Գաբրիէլեանէն մենք կը յուսայինք աւելի փորձառութեամբ և ազգային վերջին կեանքին հմտութեամբ գրուած նոր հրատարակութիւն մը տեսնել քան թէ այսպիսի գործ մը որ* 1896*էն յետոյ Թիւրքիայէն Եւրոպա ապաստանած և անցեալին անծանօթ հայ գրիչներին աւելի կը յարմարի ։ Ասկէ առաջ շատ անգամ կրկնուած և միեւնոյն ժամանակ հերքուած փաստեր յառաջ կը բերէ որոնք դպրոցէ նոր դուրս ելած կամ ազգային կեանքին մէջ նոր մտած աղայներին միայն կրնան հրապուրել երբ անոնք իրենց գեղեցիկ երեւցող բառերի ու խօսքերի տակ ներկայանան ։ փոխանակ յեղափոխականների, կամ այդպէս կոչուածների, սխալները քննադատելու և դատապարտելու, յեղափոխական ոգին և գործունէութիւնն ալ կ դատապարտէ և ազգային վերածնութեան համար կրթութիւնը, դպրոցներ բանալու գործը միայն կը ջատագովէ ։ կարծես թէ Տօքդ. Գաբրիէլեան կէս դարէ ի վեր քնացած և ազգային կեանքին մէջ յանկարծ նոր բացած լինէր իր աչքեր. ելեր է* 1905 *թուականին մէջ դպրոցների պէտքն ու օգտակարութիւնը կը քարոզէ ազգին մինչդեռ հայ ազգն դպրոցների պէտքն արդէն զգացած և այդ կրթական շարժման արդիւնքն եղած է ներկայ յեղափոխական շարժումն ալ ։*

Այսու ամենայնիւ, պէտք է ըսել որ Տօքդ. Գաբրիէլեանի այս գրքին մէջ տեղ տեղ ընտիր մտքեր և գովելի ճշմարտութիւններ ալ յայտնուած կան, որով գիրքը շահեկանութենէ զուրկ չմնար և արժանի է ազգային վիճակին հետաքրքրուող ամէն Հայի ընթերցման ։ Գինն է թղթակազմին 50 *սէնդ և լաթակազմին* 75 *սէնդ ամերիկեան ։)*

* * *

ԳՐՊԱՆԻ ԲԱՌԱՐԱՆ ԱՆԳԼԻՆԵՐԷՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ. *Պատրաստեց* Յովհ. Յակոբեան. *Տպարան Արարատ Հրատարակչական Ընկ. Պօստօն.* 1905։ 292 *երեսէ բաղկացած և դիւրատար փոքրիկ բառարան մ'է որի մէջ անգլիերէն ամէն մէկ բառի առջեւ անոր հնչումն ալ գրուած է հայերէն տառերով։ Գինն է* 50 *սէնդ լաթակազմին և* 75 *սէնդ կաշեկազմին։ Հասցէն* 17 Hollis st. Boston, Mass:)

1887 *Ի. ՏԱՐԻ* 1906

« ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ »

ՈՒՍՈՒՄՆԱԹԵՐԹԸ

Կը մտնէ իր գոյութեան քսաներորդ տարեշրջանը, և կը շարունակուի իր ծանօթ ուղղութեամբն և ծրագրով։—«Հանդէս Ամսօրեայ» իբրև Հայագիտութեան հանդէս՝ պիտի բովանդակէ հայ գրականութեան, մատենագրութեան, բանասիրութեան, լեզուաբանութեան, հնախօսութեան, աշխարհագրութեան, պատմութեան վերաբերեալ քննադատական ուսումնասիրութիւններ — ինքնագիր և թարգմանածոյ ։ Ջանց պիտի չառնըւին հայ ականաւոր ու գրագէտ անձնաւորութեանց կենսագրութիւնները։ Նոյնպէս քննադատական տեղեկութիւն պիտի տրուի ազգային կարեւոր լրերու, նոր հրատարակութեանց են.։ —Տարեկան բաժնեգինն է 10 *ֆր.=* 4 *րբլ.—կանխիկ ։*

Խմբագրութեան հասցէն՝

A la Rédaction de la Revue «HAN DESS», Vienne (Autriche) VII/2 Mechitharistengasse 4.

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Լուսինեան. Նոր Բառգիրք Պատկերազարդ Ֆրանսահայ։ Երկու խոշոր հատորներ, մանրատառ և եռասիւն (ամէն մէկ սիւնը 73 *տող), որոնց Ա.ը* 1061 *և Բ.ը* 816 *երեսներէ կը բաղկանայ։ Ամէն մէկ բառի առջև անոր համապատասխան հայերէն բառերը գրուելէ զատ՝ անոր զանազան առումներ և գործածութեան ոճեր ալ մանրամասնօրէն բացատրուած են։ Շատ բառերի (կենդանիներ, գործիքներ եայլն) առջև դրուած են նաև անոնց պատկերներ, աւելի որոշ կերպով նշանակելու համար զանոնք։ Ֆրանսերէն լեզուով զբաղողներին դիւրութիւն մը ընծայելու նպատակով՝ սոյն Բառգրքի աշխատասիրողը, Բարձր. Իշխան Լուսինեան, որ ոչ մի շահ չակնկալեր անկէ, երկու հատորին միանգամայն գին նշանակած է* 25 *ֆր.*

Լուսինեան. Բառարան Հայերէնէ Գաղղիերէն (հայերէն շատ ոճերի և ասացուածների ֆրանսերէն թարգմանութիւններն ալ դրուած են)։ Բ տպգր.։ Շքեղ կազմով։ 15 *ֆր.*

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ

(Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԷՆ ԱՌՆՈՒԱԾ ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԳՐԵՑ ԱՊԼՂԱՐԻՊ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը ներկայացնէ ընտանեկան տխուր պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ անբարոյական մի հայր իւր ապականուած վարքուբարքով որչա՜փ չարիքներու պատճառ դարձած է և վերջ ի վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով սպաննուած և անհետացած է աշխարհէ ։ Գին 1 *ֆրանք ։*

Արտօսր Հայաստանի կամ Տեղեկագիր Բալուայ, Քարբերդու, Զարսանճագի, Ճապաղջուրի և Երզնկայու ։ Յաւելուած ըստ խնդրանաց ազգասիրաց «Խիզան գաւառ» ։ Աշխատասիրեաց Պօղոս Ծ. Վ. Նաթանեան։ 2,25 *ֆրանք ։*

ՇԷՔՍՓԻՐԻ ՀԱՄԼԷԴԸ

Շէքսփիրի ՀԱՄԼԷԴԸ որ արեւմտեան աշխարհաբար լեզուով հայերէնի թարգմանած է քաջ անգլիագէտ Տիար Գարեգին Յ. Փափազեան, կարելի է ստանալ նաև Արմէնիայի խմբագրատունէն ։

Տպագրուած է Վիեննայի Մխիթարեանց տպարանը, մաքուր թղթի վրայ և ունի մեծ ութածալ գիրքով 183+*ԻԳ երես ։*

Գինն է 2 *ֆրանք և* 50 *սանթիմ։*

ՄԻ ՊՈՒԼԿԱՐ ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ (ԶԱՔԱՐԻԱ ՍԹՈՅԱՆՈՎ)

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ

ՄԿՐՏԻՉ ԹՕՓՐԱՀԱՆԵԱՆ

1894

1 ֆրանք և 40 սանթիմ ։

Տարածելու համար մեծ քանակութեամբ առնողներին 25 % *զեղչ կը լինի ։*

(Պարսկաստանի Հայերին համար 1 *ֆրանք է ։*

ՀԱՅ ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱՅ (1794-1894) *ՅՈԲԵԼԻՆԻ ՊԱՏԿԵՐԸ*

Հայ ազգին մէջ լրագրի սկզբնաւորութեան դարադարձին առթիւ 1894 *թուականին հրատարակուած այս միածալ դիրքով և լուսատիպ* (phototypique) *շքեղ պատկերի մեծութիւնն է* 50×35 *հարիւրորդամէթր և տպուած է* 70×45 *հարիւրորդամէթր քարտոնի* (carton) *վրայ այլ և այլ բնագրով։ Մէջտեղը դրուած է հայ լրագրութեան հիմնադրին, Տ. Յարութիւն Քհնյ. Շմաւոնեանի, պատկերը և բոլորտիքը՝* 1894*ին հայերէն լեզուով հրատարակուող բոլոր լրագիրները, անոնց գրէթէ ամենքի խմբագրապետների պատկերներովը ։*

Գինն է 4 *ֆրանք, ճանապարհածախքը մէկտեղ հաշուած. իսկ Պարսկաստանի համար* 2 *ֆրանք և* 50 *սանթիմ։*

* * *

Գալէմքեարեան Հ. Գ. — Պատմութիւն Հայ լրագրութեան ի սկզբանէ մինչև մեր ժամանակը. Հատոր Ա. 1794-1860 ։ *Մէկ լուսատիպ պատկերով ։ Գինն է, ճանապարհածախքովը մէկտեղ,* 2 *ֆր. և* 50 *սնթմ.։*

Վերոգրեալ թէ՛ պատկերը և թէ գիրքը կարելի է ստանալ Արմէնիայի խմբագրատունէն, արժէքը կանխիկ ղրկելով։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ՄԻՀՐԱՆ Գ. ԹՕՓՐԱՀԱՆԵԱՆ

Գործարանատէր եգիպտական եւ թիւրքական զերընտիր սիկարէդների եւ կտրուած ծխախոտի.

ՆԱԵՒ ՆԵՐԱԾՈՂ

Թիւրքական ընտիր ծխախոտի տերեւներ.

Téléphon 5116 Madison Sq.

Հասցէ՝ M. G. Toprahanian

334 Fourth Ave.

(E.U. d'Amérique) New York

Ինչպէս ամէն լրագիրներ, Արմէնիան ալ կընդունի ծանուցումներ հրատարակելու համար. անոնք որ պէտք կունենան Արմէնիայի միջոցով մէկի դիմում ընել կամ մի բան յայտարարել, պատրաստ ենք ընդունել իրենց ծանուցումներ, ըստ լրագրական սովորութեան ։ Ծանուցումների գիները նշանակուած են Արմէնիայի ճակատը, տառին վրայ հաշուելով. 1 *երկաթագրի (գլխագիր) համար* 2 *սանդիմ և* 1 *բոլորգրի համար* 1 *սանդիմ ։* 3 *անգամ դրուելիք ծանուցումի գնին վրա %ին* 10 *զեղչ կը լինի.* 10 *և աւելի անգամներ դրուելիք ծանուցումի գնին վրայ 0/0ին* 30 *զեղչ ։ Սակարկութիւն չընդունուիր ։*

ՏՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ

Մ. ԹՕՓՐԱՀԱՆԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանի

Le Gérant : François CARRIERE

Marseille. — Imprimerie du Midi